

De Laak

Vroeger

De Grote Laak was ooit een onbevaarbare nevenloop van de Demer, die zich ter hoogte van de stad Aarschot afsplitste om 15 km stroomafwaarts te Ninde (Tremelo) in de Dijle uit te monden. Deze beek vloeit langs de zandige rand van de Zuiderkempens in de gemeenten Aarschot, Begijnendijk, Rotselaar en Tremelo. De Laak werd destijds gebruikt om de Demer tijdens hoge waterstanden van het overvloedige water te ontlasten. Stroomafwaarts Aarschot overstromde bijna elke winter een groot gedeelte van de vallei. Door deze herhaaldelijke bevoeiingen verhoogde de vruchtbaarheid van de

*'t Sasse te Aarschot, wachtend op restauratie.
Foto Staf De Roover*

*Ludieke Laakactie op de wereldwaterdag.
Foto Marileen Vandenbergh*

gronden en de toenmalige landbouwopbrengsten opmerkelijk. Het sluiscomplex 'het Sasse' te Aarschot regelde de waterverdeling tussen Demer en Laak, wat meteen ook van belang was voor de voeding van de historische watermolen nabij de Veldonkhoeve te Tremelo. Tot 1975 was onder het visbestand van de Laak ook de in gans Europa bedreigde grote modderkruiper te vinden. Deze zeer zeldzame zoetwatervis werd in de volksmond ook wel 'wedervis' genoemd, daar hij overdag bij nakend onweer heel erg actief werd.

Nu

Door de rechtstreekse en dijkverhoging van de Demer in 1974 raakt de Grote Laak haar natuurlijke wateraanvoer kwijt. Enkele jaren later wordt in Aarschot de bovenloop ingebuisd bij de aanleg van de oostelijke ring rond de stad. Het gevolg van deze ingrepen was fataal. Heden wordt de beek enkel nog gevoed door afval- en regenwater. Daardoor is de waterloop tot een open riool herschapen. Haar omgeving wekt een troesteloze aanblik. Eens de stad Aarschot voorbij, blijft het waterdebiet zeer gering. Tijdens droge periodes komt ze op sommige plaatsen zelfs leeg te staan. De beekbedding en de oeverzone zijn monotoon en verruigd. Daardoor is de planten- en dierenwereld sterk uitgedund en soortenarm. De vallei heeft haar natuurlijke aantrekkingskracht grotendeels verloren.

Project 'De Laak in Aarschot: een groen lint door de stad'

Een aantal jaren geleden werd een werkgroep met alle betrokken overheden en organisaties opgericht binnen het Demerbekkencomité. Het initiatief staat onder een sterke impuls van het Regionaal Landschap Noord-Hageland. Die ging van start met plannen voor een herwaardering van de Laak in de stedelijke omgeving. De Laak in zijn vroegere glorie herstellen en opnieuw (gezuiverd) Demerwater door zijn bedding laten stromen is de bedoeling. Concreet wil men dit realiseren door een nieuwe bedding te graven voor de bovenloop en de verbinding met de Demer te herstellen. Door groenaanplantingen langs de oever en de inrichting van fiets- en wandelpaden zal de omgeving van de Laak aantrekkelijk gemaakt worden. Als het er op aankomt om haar mening kenbaar te maken,

gaat Natuurpunt Oost-Brabant de confrontatie met de beleidsmakers niet uit de weg. Beleidsnota's, studiedagen, persberichten of ludieke acties, altijd vinden we wel een manier om onze standpunten kracht bij te zetten.

De vallei van de Laak

Stroomafwaarts de stad Aarschot maakt de Grote Laak een kronkelende en boeiende tocht langs Betekom, Baal, Werchter en Tremelo om daar vervolgens in het gehucht Ninde uit te monden in de Dijle. Tot in Betekom stroomt de Laak samen met de Demer in één vallei, op sommige plaatsen zijn ze zelfs maar 100 m

van elkaar gescheiden. Vanaf Betekom splitsen de twee zich en stroomt de Laak in haar eigen vallei. Dit zorgt voor de vorming van een mooie groene corridor tussen Demer- en Dijlegebied. De open ruimte van het beeklandschap is een aaneensluiting van hooilanden, weilanden, akkers en broekbossen, soms met populierenaanplant. Guldentop, Geetvondel, Engel- en Amerbeemd en Veldonkbroek zijn de belangrijkste open onbebouwde groene gebieden. In deze streek van Tremelo zijn een aantal natuurgebieden gelegen met een hoge ecologische waarde, zoals een oude meander van de Demer nl. de Putten van Fonteyn en de natuurgebieden Laekdal en Zegbroek.

Natuur langs de Laak.

Spijtig genoeg vinden we in de vervuilde en verdroogde Laak vandaag niet veel meer dan ... muggenlarven. Des te waardevoller zijn sommige stukken van de vallei. De kleigronden laten moeilijk water door wat zorgt voor vochtige gronden. Op sommige plaatsen is het heel moerassig en werd zelfs turf gestoken (Putten van Fonteyn te Tremelo). In enkele zuivere grachtjes vinden we nog stekelbaarzen en salamanders, dat verklaart waarom we hier bv. de ijsvogel kunnen waarnemen. De bloemenrijke hooilanden van weleer

zijn verlaten of beplant met populier. Moerasspirea ('koningin der weiden') en grote valeriana kleuren hier en daar de vallei. Van de bossjes maken specht en buizerd gretig gebruik. Hoe rijk zou dit gebied zijn mocht er terug zuiver water door de beken vloeien ...

Moerasspirea. Foto Eric Spiessens

Integraal waterbeheer voor Betekom, Werchter en Tremelo

Het watersysteem van de Grote Laak kent geen grenzen tussen de stad Aarschot en het stroomafwaarts gelegen buitengebied. Het herstel van de Laak moet van bron tot monding gebeuren. Het lopende project van het Regionaal Landschap Noord-Hageland wordt door Natuurpunt Oost-Brabant vzw uitgebreid voor de stroomafwaartse loop van de Laak. Daar gaat het vooral om herstel van waardevolle natuurgebieden en een mooi landschap in de open ruimte. Het project kreeg erkenning en goedkeuring binnen het Vlaams Waterfront, een samenwerkingsverband van 10 milieu- en natuurverenigingen onder de koepel van de Bond Beter Leefmilieu. Op verschillende plaatsen in Vlaanderen zetten deze verenigingen zich elk voor een project in. Ze genieten hiervoor de steun van de minister voor Leefmilieu. Opdracht is voor elk van deze gebieden (waaronder de Grote Laak) een duurzaam

*De Laak te Betekom. Foto Staf de Roover
Links: ijsvogel, foto Marcel Vos*

evenwicht uit te werken 'tussen menselijke gebruiksfuncties en natuurfuncties'. Bij het Laakproject willen we natuurbehoud, waterzuivering en maatregelen tegen verdroging combineren. Want de bedding en sommige laaggelegen natuurterreinen langs de Grote Laak kunnen ook benut worden om overvloedig water op te vangen. Waterberging in de onbewoonde vallei kan namelijk stroomafwaarts wateroverlast in woongebieden vermijden. Hopelijk kan de Laakvallei op termijn een volwaardige aanhanger worden van de beter bekende valleien van Demer en Dijle. Hier en daar heeft Natuurpunt een aantal natuurgebiedjes langs de Laak in beheer genomen. Het wandel- en natuurleerpad voert langs deze mooie plekjes.

Blauwborst, foto Marcel Vos

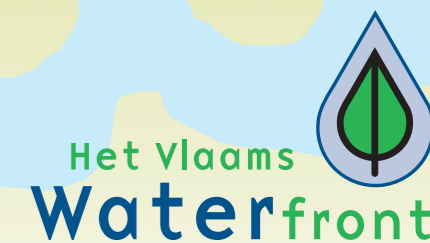
Natuurpunt is de onafhankelijke natuur- en milieuvereniging van Oost- en Midden-Brabant en is geassocieerd met Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen.

Lid worden van Natuurpunt

kan door het overmaken van € 17,5 op rekening 230-0044233-21 van Natuurpunt. Je ontvangt dan naast het kleurrijke magazine Natuurpunt ook het driemaandelijks Natuur en Landschap. Voor info rond of activiteitenkalenders van de lokale afdelingen (wandelingen, werkdagen, voordrachten, eetavonden e.a.) kan je terecht op het regionale secretariaat, 016 25 25 19, npob@natuurpunt.be of op de website www.natuurpunt.be/oost-brabant

Lokale contactpersonen

- Afdeling Aarschot**
Frans Wouters, 016 50 04 00, frans.wouters@skynet.be
- Afdeling Begijnendijk**
Leen Van Craen, 016 53 75 45, leenvancraen@yahoo.com
- Afdeling Rotselaar**
Paul Verstraete, 016 58 34 48, paulmoniekv@tiscali.be
- Afdeling Tremelo**
Walter Vansteenberge, 016 53 18 66, walter.vansteenberge@skynet.be

Leven tussen Demer en Dijle ontdek de Laakvallei

bloemenrijk grasland, foto archief Natuurpunt

sleedoornpage, foto Koen Berwaerts

Veldonkbroek, foto Staf De Roover

Natuur langs de Grote Laak voor iedereen!

De onbekende natuur langs de Grote Laak verkennen zal je verrassen. We nodigen iedereen uit om een kijkje te gaan nemen. Want dit gebied is onbekend, en onbekend is blijkbaar onbemind. Want je zal met ons akkoord zijn dat deze waterloop en haar vallei beter verdienen, dat snel werk moet gemaakt worden van genoeg en zuiver water in de Laak. En dat dit gebied voor natuurliefhebbers, wandelaars en op termijn mogelijk zelfs hengelaars ... heel veel mogelijkheden biedt die je niet zou verwachten zo dicht bij huis. Natuurpunt heet je welkom!

Natuurpunt Oost-Brabant ijvert voor een levende Laak

In samenwerking met haar lokale afdelingen Aarschot, Begijnendijk, Rotselaar en Tremelo werkt de vereniging aan het project 'Beekcorridor in de Laakvallei'. Onder de koepel van de Bond Beter Leefmilieu wordt het project met de financiële steun van de Vlaamse overheid uitgevoerd als één van de tien regionale voorbeeldprojecten in Vlaanderen rond integraal waterbeheer. Deze natuurwandeling is een eerste resultaat van dit project. Veel wandelplezier!

Laakdalwandeling

*Vertrek en aankomst aan de kerk van Tremelo
De wandeling loopt over ongeveer 8 km of een tweetal uur stappen. Het terrein is ongeschikt voor andersvaliden- en kinderwagens, moderne buggies redden het mogelijk wel bij droog weer.*

We wandelen langs (een deel van) het valleigebied van de Grote Laak. Bemerk tijdens het wandelen het contrast tussen natuurlijk bos en aan-geplante populieren- en dennenbossen, daarnaast komen er ook veel braakliggende akkers en verlaten hooi- en graslanden voor. Drogere en meer natte biotopen wisselen elkaar af.

1. We begeven ons naar het rondpunt en nemen links de Veldonkstraat tot aan het volgende kruispunt, waar we rechts de Bruggelandestraat inslaan. Na een paar honderd meter slaan we links in, net voor het witte gebouw, het Bruggelandehof, we houden deze veldweg rechts aan. We lopen nu langs een aantal weilanden, Natuurpunt heeft in dit gebied al een aantal waardevolle natuurgebiedjes in beheer kunnen nemen. Meestal wordt dat beheer uitgevoerd door lokale vrijwilligers.
2. We komen nu aan een T- kruising van veldwegen waar we links afslaan om dan even verder direct terug rechts de verharde weg inslaan. Voor je zie je een populierenaanplant en achter jou is een dennenbos.

Aan je rechterzijde wordt door Natuurpunt regelmatig een vochtig grasland gemaaid om het op termijn terug bloemenrijk te maken. Het klinkt misschien vreemd maar het verschralen van de bodem door regelmatig maaien en afvoeren betekent een verrijking voor flora en fauna! Meer planten trekken immers meer insecten aan, alsook vlinders, vogels en andere levende organismen. Rechts loopt de Bruggelandebeek. De plantengroei in en op de oevers van deze beek duiden op een goede waterkwaliteit, met in het voorjaar massa's kikkerdril en eierslierten van padden. In de beek groeit ook waterviolier, tijdens de bloei één van de meest opvallende en attractieve waterplanten. Iets verder rechts is er een struweel met sleedoorn, tijdens de bloeiperiode (april), is het één witte bloemenzee. In het najaar is de struik geliefd om zijn pruimpjes, te plukken na de eerste vorst en op jenever te zetten! Deze struiken zijn de waardplant voor de sleedoornpage die men echter zelden te zien krijgt. Talrijke zangvogels begeleiden je op je tocht. De Bruggelandebeek loopt nu links van ons, op de oevers zomereik, berk en hoofdzakelijk zwarte els en in het voorjaar massaal bloei van speenkruid.

Je komt nu voorbij een houten optrekje waar gepensioneerden elkaar treffen in de rust van de Grote Laakvallei om een kaartje te leggen of in de zomer te 'stekschieten', een plaatselijk volksspel. Het terrein wordt hier opmerkelijk drassiger. Zwarte els, vlier en es wisselen als bomen en struiken mekaar af. Afhankelijk van het seizoen waarin je op pad bent durven de muggen en dazen je hier wel eens te plagen. Aan het volgende kruispunt nemen we links. Het pad slingert door het bos, als je het bos uitkomt hou je het pad rechts aan.

3. Hier kan je merken dat er in het verstedelijke Tremelo toch nog open ruimte aanwezig is. In deze vallei was het niet veilig om te bouwen o.w.v. de regelmatige overstromingen. De Laak is op historische kaarten terug te vinden als een oude zijarm van de Demer. Enkele kilometers stroomafwaarts van waar we nu staan mondt ze, bij het gehucht Ninde in de Dijle uit. De waterloop is tevens de grens tussen Zuiderkempen en Hageland. De grond is hier veel zwaarder ('vettiger') dan de zandgrond in het noorden van de gemeente. Wanneer de akkers in het voorjaar geploegd worden, zie je hier de rode kleur van omgeploegde aarde die lokaal als 'broekzavel' gekend is.
4. Op de T-splitsing volgen we rechts het Dijlefietspad, vervolgens kom je aan de Vondelbrug over de Laak. Neem je tijd om alles rustig te observeren, de vallei met in het voorjaar o.a. de baltsende kievitten. De buizerd kan hier het ganse jaar door gezien worden. De Laak heeft een dichte begroeiing met liesgras en staat meestal op een heel laag peil. De oorspronkelijke verbinding van de Laak met de Demer in Aarschot werd in de jaren zeventig teniet gedaan. De Laak ontvangt nu nog enkel via zijbeken, riolen en regenwater

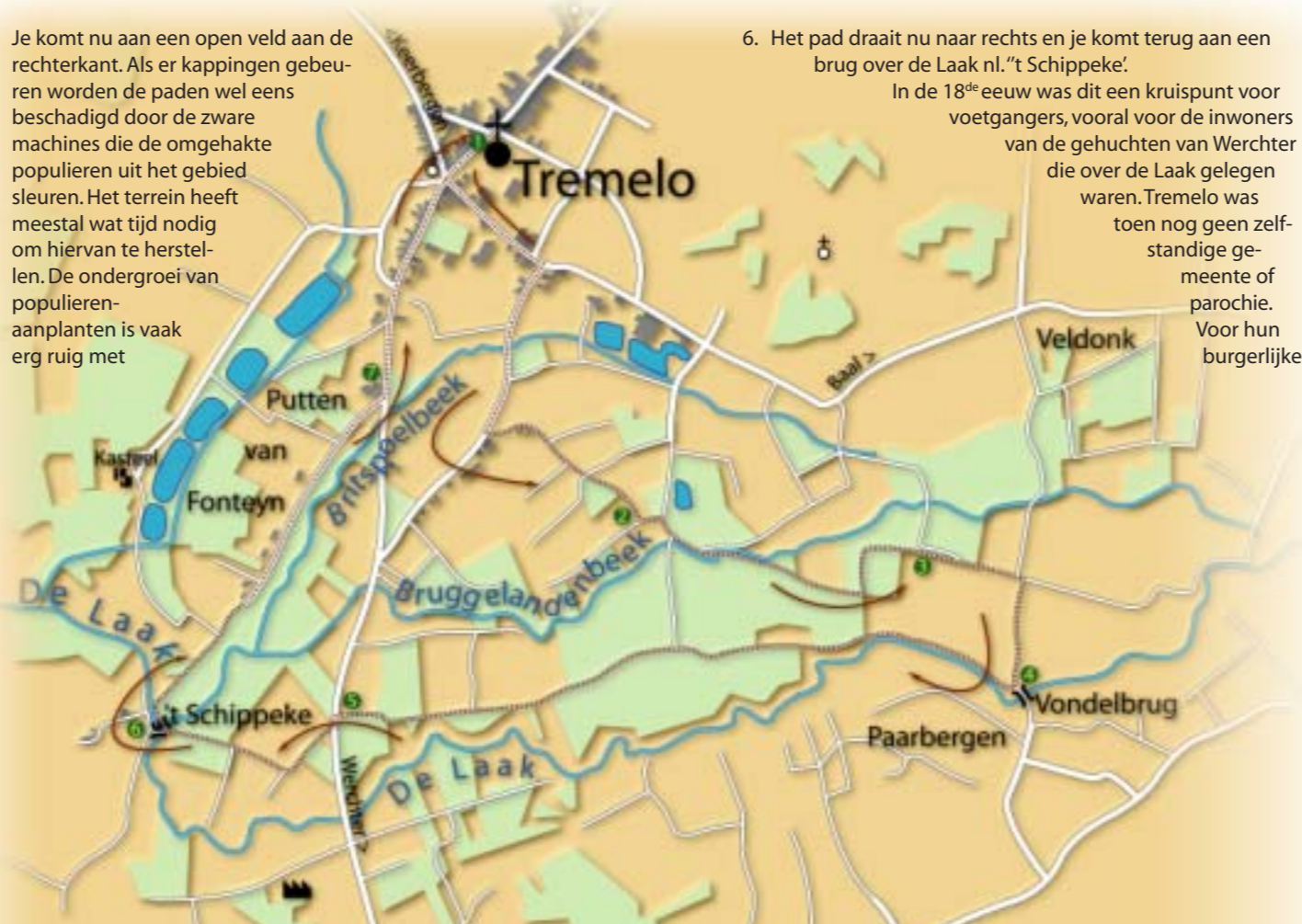
Veldonkbroek. Foto Staf De Roover

haar voeding. We keren enkele passen terug en nemen het pad langs de rechteroever van de Laak. Aan de rechterzijde bemerk je weiden met houtkanten afgeboord, gaande van wilgen tot zomereiken.

We blijven de rechteroever van de Laak volgen tot waar het pad rechts gaat, maar we houden links en gaan nu rechtdoor in lijn met de Laak. De wilde eend heeft het hier naar haar zin en op de achtergrond hoor je soms de groene specht lachen. Zij die met de ogen op de grond gericht lopen zullen in het geschikte seizoen veel keversoorten ontdekken. In winterperiode en bij hevige regenval, zijn laarzen hier strikt noodzakelijk. Als je heel veel geluk hebt kruis je het pad van een eierovende bunzing, maar als hij je in de gaten krijgt duikt hij snel weer de struiken in.

Je komt nu aan een open veld aan de rechterkant. Als er kappingen gebeuren worden de paden wel eens beschadigd door de zware machines die de omgehakte populieren uit het gebied sleuren. Het terrein heeft meestal wat tijd nodig om hiervan te herstellen. De ondergroei van populierenaanplanten is vaak erg ruig met

veel brandnetel, niet door iedereen even gewaardeerd. Toch is het een belangrijke waardplant voor tal van vlinders, waaronder de dagpauwoog.

5. Het pad brengt ons nu uit het Veldonkbroek. Hier moet je de baan Tremelo – Werchter oversteken. Rechts heb je een halte van de Lijn, je kan van hieruit naar Leuven of naar Betekom via Werchter. Aan de overzijde van de straat, een paar meter naar links, nemen we een klein kasseiweggetje. Rechts opnieuw struweel met sleedoorn, links populierenbos. Links over de Laak zie je (en heb je vaak al eerder gehoord) de breekwerf en het containerpark van Interleuven. Op de boorden van de Laak (in overstromingsgebied!) heeft Auqafin hier een overslagstation gebouwd om het afvalwater van Tremelo naar het zuiveringsstation van Rotselaar te pompen.

6. Het pad draait nu naar rechts en je komt terug aan een brug over de Laak nl. 't Schippeke'. In de 18de eeuw was dit een kruispunt voor voetgangers, vooral voor de inwoners van de gehuchten van Werchter die over de Laak gelegen waren. Tremelo was toen nog geen zelfstandige gemeente of parochie. Voor hun burgerlijke

en kerkelijke plichten waren de inwoners op Werchter aangewezen. De tocht geschiedde langs eeuwenoude voetwegen, die in de winter het langst gespaard bleven van de steeds terugkerende overstromingen.

De Laak, die al vervuild is als ze Tremelo binnenstroomt, ontvangt hier via de Britspoeibeek het grootste deel van de afvalwaters van Tremelo. Zolang de afkoppeling van de riolen niet is gereali-

't Schippeke. Foto Staf De Roover

De sleedoornpage

De sleedoornpage is een bedreigde vlinder die vooral te vinden is langs bosranden met sleedoorns of op sleedoornhagen. Het vrouwtje zet haar eitjes af op de overgang tussen één- en tweejarige twijgen. Het best kan je ze zien in de winter. De eitjes staan meestal apart, soms met twee in de oksels van de jonge enten. Met de loupe zie je ze heel goed en eens je weet waarnaar je zoekt zie je ze ook met het blote oog. Op het moment van de bladvorming komen de rupsen uit, ze doen zich te goed aan de bladknoppen. Na het verpoppen in de strooisellaag, sluipen de vlinders uit, zo ongeveer van eind juli tot midden september. Als je een sleedoornpage zou zien tijdens je wandeling mag je er zeker van zijn dat je een mooie waarneming gedaan hebt!

In de regio Hagelandse Heuvelstreek is een natuurstudiewerkgroep actief die 's winters op pad gaat om de eitjes van de sleedoornpage te inventariseren. Heb je interesse om mee te doen of wil je gewoon graag meer weten over het onderwerp, neem dan contact op met Natuurpunt Oost-Brabant, 016 25 25 19, npob@natuurpunt.be

< Sleedoornpak. Foto Koen Berwaerts
Op zoek naar eitjes van de sleedoornpage, foto Jeroen Mentens >

seerd, is de door de Vlaamse overheid vooropgestelde norm van viswaterkwaliteit voor de Laak een utopie... We gaan de brug niet over maar vervolgen de rechteroever van de Laak. Na vijftig meter nemen we het pad rechts en keren de Laak de rug toe. Links en rechts hebben we nog natuurlijke overstromingsgebieden van de Laak. Bijna elk jaar stuwt de Dijle haar water tot in deze komgronden maar op deze wijze worden woongebieden van waterrellende gevrijwaard.

7. We lopen langs de Putten van Fonteyn en komen via de Hooiveldweg terug aan de Werchterbaan. De rechterzijde van de Hooiveldweg is eveneens in beheer van Natuurpunt. Kaprijpe populieren werden verwijderd en een omvormingsbeheer tot inheems bos met essen en eiken is aan de gang. Als je goed kijkt zie je in de bomen langs de Werchterbaan spechtengaten.

Na 5 minuten langs de Werchterbaan bereiken we terug onze vertrekplaats. We hopen dat dit 'onbekende' gebied je heeft kunnen bekoren. Hopelijk steun je ons in onze actie voor zuiver water, levendige natuur en een mooi landschap in de vallei van de Grote Laak.

Groene specht, foto archief Natuurpunt

